

LA LLAVOR DELS DIES

Maria del Carme Nadal Sánchez

Menció Especial

Certamen de Narrativa Vila de Mutxamel

2016

«Assumiràs la veu d'un poble,
i serà la veu del teu poble,
i seràs, per sempre poble.

[...]

Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble.»

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

*A tots els iaïos de Mutxamel,
per llegar-nos la llengua, la festa i la terra,
per fer poble.*

S'esgoten les hores de llevant i tu tan enfaenada encara... A contrallum, al fil d'aram col·locat entre l'espai que dista d'un ametler i una olivera del bancal, va quedant suspesa la roba, on any rere any i dia rere dia l'has estesa mesuradament. Aliena al soroll inquiet del teuladí que encara canta, defuges de les notícies de la televisió, farcides d'hipocresia, misèria i ràbia. Mai no esperes la fulla groga, marcida a terra. En la profunditat dels records et detures si la memòria et deixa. Així, renoves, tot alhora, la pell, l'assossec i l'ànsia. Un altre exili dins de la llar se t'avança per a salvaguardar-te del fred i dels dies de l'aigua.

Acomodes els silencis i este afer a la primavera d'hivern, concentrada. Ara solament muda el raig de sol que projecta en tu la força. Comença a vesprejar i t'envaeix una encoratjadora emoció d'alegria i de festa que t'ha reportat al setembre. Tu, tota somriure, desfiles a pas de marxa cristiana per buscar Pepe. Ell, amb la calma que el caracteritza, apura este moment de claror per acabar el cabasset d'espart que va començar a confeccionar fa dos dies. Mentrestant rega les faves plantades de la tafulla que va comprar vora els anys 60 davant de casa.

Valenta i decidida, amb bastó i amb prou faenes, vas caminant on és ell. L'observes al costat d'eixes cadires velles que us va regalar ta germana i el teu cunyat Tónico per casar-vos. Pepe s'adona que t'apropes, es gira cap a tu, us mireu de fit a fit i et fa l'ullet. Amorosidament t'enlluernes, com qui es meravella de l'ambaixada cristiana i t'asseus al seu costat. Eixe gest t'ha traslladat a aquell diumenge de juliol del 1949 a la plaça Nova. Junt amb la seua quadrilla, Pepe es va arrimar a tu mentre comparties la vesprada amb les amigues. El que no sabies és que ell ja s'havia fixat en tu el cap de setmana anterior, durant els balls de revetla a la plaça de Sant Joan. Però, quan es va decidir a parlar-te, tu vas agafar el tramvia en direcció a Mutxamel. Per això, a la setmana següent, Pepe es va recórrer el poble. No va tardar molt a fer-ho i intuïa que series a prop del carrer Major. Efectivament, et va trobar al baret de la plaça Nova, que sempre era i és un lloc de confluència i de reunió diària, festiva i religiosa. Després de conversar eixe mateix dia i els mesos següents, amb estos versets et va captivar:

«Mutxamel té fama
per les faves i les tomates,
per la música i el So
i per les xiques guapes.»

Des d'aleshores i a ulls clucs vas començar a festejar enamorats. A partir d'ençà, tots els diumenges i els dies de festa us reuníeu els dos grups d'amics d'homes i de dones als punts socials més importants de la localitat. Passejàveu carrer Major amunt i avall, passant per davant de l'ajuntament i de l'església del Salvador. De vegades us quedàveu a la plaça Ruzafa i Mallol. Ací s'assentaven el bar Ximenera, el Casino i el bar Conxita, conegut com el bar de Quitot. Este comunicava per darrere amb el teatre, que també era cine. Altres dies, us estimàveu més romandre a la plaça Nova, on hi havia una font de ferro, per la qual passava la Séquia Major. En aquest punt s'emplaçava el cine i bar de Pepe Rollo.

De tant en tant, agafàveu el tramvia a la plaça Nova, encara que la primera parada era a ca Arturo, on és ara la farmàcia que llinda amb el carrer de la Séquia. El recorregut d'este era de Mutxamel a Alacant. Fet i fet, passava per Sant Joan, Santa Faç, Bellavista, el Pla i acabava el trajecte a l'Esplanada de la capital. Ocasionalment, hi baixàveu per passejar per la Rambla de la ciutat i per a comprar-vos roba o qualsevol menester que no hi haguera a Mutxamel.

Durant el noviatge no era possible deixar-vos sols, pel que poguera passar... Per descomptat, no us podíeu fer besades ni agafar-vos de la mà en públic. Religiosament anàveu a tots els balls, revetles, dansades i festivitats religioses del poble, com també de la contornada. Així que, per Sant Antoni acudíeu a l'ermita amb el mateix nom. Pel dia de la Llàgrima, del Salvador i de la Mare de Déu de Loreto us dirigíeu a la plaça Nova després de la processó. Per Moros i Cristians també us reuníeu a este indret, ja que s'hi instal·lava la barraca. Durant els tres dies Pasqua us menjàveu la mona a les Fontetes, a l'Assut de Sant Joan i al Calvari respectivament. Per la Vera Creu i les festes del Ravalet us encaminàveu a l'ermita de Montserrat quan hi havia processó i després a la plaça del Ravalet. Siga com siga, alguns dissabtes de vesprada Pepe anava d'amagat a buscar-te al Poble Nou, ja que tu vivies a la Venteta. Baixàveu pel carrer Sant Francesc i caminàveu encisats i endolcits pel camí la Rula, tot vorejat per bancals. Us desviàveu encuriosits pel Matador i abans de passar per l'ermita de Sant Antoni us soltàveu la mà i us separàveu perquè ningú no us podia veure sols. Tu t'encaminaves pel carrer Carnisseria. Ell travessava el camp per ajuntar-vos de nou a la plaça Nova, amb tots els amics.

Ja de fadrí, quan tu, iaio, tenies uns 22 anys i després de tornar del servici militar, vas començar a plantar tomates a la Condomina amb el *tio* Batiste, el de Morote. Un any de molt bona collita vas aconseguir guanyar el suficient per adquirir dues tafalles al Cantalar, al costat del tros de ton pare. T'hi vas fer una caseta i vas continuar conreant eixa terra fèrtil de tarongers, d'ametlers i d'oliveres. Anualment feies l'ametlla a l'agost i l'oliva a finals de novembre, per portar-la tot seguit a l'almàssera del Fossar. De la mateixa manera, amb la plantació de diverses hortalisses tenies per a menjar i per a vendre als mercats del voltant de Mutxamel.

El 1959 us va casar i el viatge de noces va ser a València perquè no hi havia diners. Com que escassejava la faena, va decidir anar-vos-en a França a fi de buscar prosperitat. El dia que marxàveu, ja amb tot l'equipatge preparat us en va penedir gràcies que els pares i els sogres us van convèncer perquè us hi quedàreu. A l'any van començar a venir els fills i amb la criança d'aquests i el conreu de l'horta passaren els anys. Posteriorment, aplegàrem tots els néts.

Us he estat contemplant atentament des de fa una estona al bancal. Fa goig tornar a casa i comprovar que en vosaltres perdura la vida: el que heu sigut, el que som i el que jo i els qui estan per venir serem. Vosaltres sou el poble que s'alçà amb fam i va aconseguir guanyar-se el pa. Sou la paraula viva d'aquell poeta. També la paraula amarga. Al capdavall, us heu adonat que nosaltres som la resposta de les

hores que vindran. Si més no, generació rere generació, nosaltres serem la prolongació del vostre horitzó.

Les dècades de vegades us pesen amb 86 i 87 anys que teniu. No obstant això, continueu endavant. Adesiara, em confesseu que no teniu por a la mort i ho expresseu amb total serenitat. Tot plegat, encara conserveu eixa fortalesa incommensurable, com l'aiguadut – o *auiaüt* com dieu vosaltres— que condueix amb ímpetu l'aigua en avinguda per la séquia que alimenta els camps. De bon grat, us desborda l'alegria cada vegada que torne a casa i em canteu:

«La meua xiqueta és
capoll de clavellinera,
rosa fina del roser i
la flor de l'assutzena.»

«La meua xiqueta és l'ama
del corral i del carrer,
de la figuera i la parra,
de la flor del taronger.»

Tanmateix, m'erice quan imagine que amb 5 anys, iaia, i amb 6, iaio, us va agafar una guerra que us furtaria aquells somnis d'adolescència. Vau passar més fam que set. Menjàveu pa de panís, de civada i de forment, garrofes, ametles que plegàveu del terra i ous quan hi havia sort. Benaurement, els vostres pares tenien un cercat amb gallines i conills, però, calia anar alerta perquè si hi entrava una rabosa era un mal senyal. Fet i fet, alguna vegada este animal es va emportar tot el que va agafar per davant i us va quedar sense menjar.

D'aquell període no teniu constància que a Mutxamel caiguera cap bomba. Particularment, reviviu amb horror com, tant al de Sant Martí, al de Barragan, al de Mira i a la Venteta, se sentia perfectament l'estrèpit i el rebombori dels bombardejos d'Alacant, que podien aplegar en qualsevol moment. De fet, a tu, iaia, un d'estos et va agafar un dia eixint d'escola quan caminaves pel de Doménech. El mestre, per protegir-te, et va dur corrents amb ell al braçal d'Enmig. Allí ell et va posar un bastonet a la boca. Així, després no et farien mal les oïdes. Cada vegada que sentíeu volar un avió a prop us amagàveu sota el braçal, la séquia o el pont més proper per tal que la

metralla no us caiguera i us ferira. Sovint m'heu detallat com cadascun de vosaltres passàreu pànic una nit en què la ciutat va ser atacada durant 8 hores seguides.

En contrapunt amb eixes vivències, sempre ens riem cosa de no dir quan tu, iaio, em tornes a contar aquella anècdota d'infantesa, fruit de la primera experiència laboral. Sols tenies 8 anys i la teua faena era llevar l'herba d'una llenca de faves. Com tots els matins, anaves a treballar per a Eladio Pérez al paratge que aleshores s'anomenava l'Albercoquer, a prop del Matador. Tal vegada aquell dia la jornada se t'estava allargant més del normal perquè eres molt menut. De sobte, es va enfosquir tot. Vas alçar la corbella, la forca i l'aixada, vas agafar el cabasset pensant que ja estava fent-se de nit i et vas enfil·lar camí la Rula avall, cantant les cançons de llaurar que ton pare t'havia ensenyat. Al punt d'aplegar a casa, el cel es va desennuvolar i vas haver de tornar a la faena a corre-cuita a fi que Eladio ni s'assabentara que t'hi havies absentat ni et bonegara.

Altrament, gogem junts quan em relates com entre els 15 i els 19 anys eixies en les comparses ja desaparegudes dels Gastadors i dels Marins. Més endavant, el vincle que ja havies establert amb la terra junt amb la necessitat impetuosa de festa, propicià que començares a desfil·lar en els Masers. Durant molts anys ho vas fer al crit 'd'aire' mentre alçaves la corbella. Ara sé que abans la desfilada no era per la Rambla, com ho és ara. Pels anys 50 allí sols hi havia la caserna de la Guàrdia Civil, el teatre del bar Conxita i l'escola el Salvador. En concret, el recorregut fester en aquella època començava al Poble Nou, baixava pel carrer Sant Francesc, seguia pel carrer Sol, girava cap al carrer Major i continuava tot recte fins a aplegar a l'abeurador que hi havia al Cadavall.

He de confessar-te que eixa passió l'he heretada de tu. A principis de setembre un fervor impacient sempre esclata, esperant que aplegue el dia del pregó per poder acomplir els meus desitjos de fester. I és que els Moros i Cristians fan humitejar la pupil·la, reviure l'ànima i oblidar qualsevol problema. Si evoque la pólvora i els colors de les banderes sent que es dignifica l'aire del nostre poble. Ja escolte els compassos de l'entrada de bandes de música mentre el vestit de masera espera quiet i callat, preparat perquè al setembre tots tornarem a desfil·lar.

Hui en vosaltres perviu i recomença el poble, amb el mateix somriure, la mateixa honradesa i l'alegria de sempre. Al seu torn, en mi reviscola la vostra essència, l'entusiasme, la llengua, la música i la festa. En mi roman el vostre esperit de superació i de supervivència. És així com, en un raconet del tot, a Mutxamel, naix i continua l'existència. Ací vam començar a caminar, a dir les nostres primeres paraules, a anomenar les coses pel seu nom, a descobrir el món. Ací la vida sembla més

amable, l'energia més intensa i la tranquil·litat més densa. Ací, iaïos, em rebeu amb dolçor i tendresa. Ací m'abraceu vivament i em beseu afectuosament el front, com si fóra el primer dia que em vau agafar al braç per primera vegada i, al mateix temps, com si fóra l'últim moment en què poguéreu fer-ho.

Mutxamel és la terra que hui ens uneix a tots i que un dia a vosaltres us va separar. La saviesa popular ens ensenya que els vertaders herois són les persones que fan allò necessari enfrontant les conseqüències i vosaltres les heu superades totes amb escreix. Heu sigut un camí cap a la llibertat en la recerca d'una felicitat parcialment truncada, a pesar de la bona voluntat. Heu sobreviscut a una dura guerra i a una llarga postguerra. Heu superat la mort tràgica i punyent de dues filles i heu vençut tres càncers. Malgrat això, no heu perdut mai l'esperança i ara la vostra veu és l'origen dels meus anys, la senda que m'ha amerat de vida. I hui amb tarannà especial, tot això repicarà en la meua gola, com les campanes de la torre de l'església ho fan en un dia de goig i festa.

Ara el perfil que se'm dibuixa guarda una remor d'innocència, cinc mesos i mig d'espera i un cresol, tot ancorat a la meua essència. Fa no res eren les meues passes les que anaven i tornaven pel pati i per l'hort de casa. Fa dos dies, anava jo corrent i jugant per ací i per allà, fent entremaliadures i desbaratant la vostra paciència infinita. En canvi, hui per dos estic respirant. Amb il·lusió de mare he viatjat a l'abril. L'he notat moure's i m'he assegut a contemplar esta nova sensació de plenitud que ha envaït la llar, amb vosaltres al meu costat. Pense en tot el que la vida m'ha donat, en este instant, en tot el que m'heu transmés i ensenyat.

Emocionada em pregunte si la criatura que porte tindrà el vostre semblant, la vostra tendror, les vostres mans. Ara per ara, això sí que ho sé: Jaume li diran. Ja vull ser abril i tot l'entusiasme que hi durà. Desitge acaronar la primavera de la seua pell, de la seua esquena en ser al braç, al meu pit, bressol del nostre lligam. És prompte encara, però, ja el puc sentir ací, tan dins de mi com l'amor que en vosaltres no cessa. Els vostres ulls ara descansen en el meu ventre, cobejosos. Hi romandran immòbils esperant per rebre'l prompte. Mentrestant, minven les darreres llunes i s'allarguen les mirades. Sabem que nou mesos no són res en comparació amb tot el temps que vosaltres dos heu esperat per sembrar en el vostre primer besnét el llegat del nostre poble, la llavor dels dies.